

navien og fra Thompson River Indianerne i British Columbia<sup>1)</sup>,

— Endnu flere Kulturelementer kunde fremdrages til Belysning af de to Kulturlag, som jeg her har kaldt Kyst- og Indlandskultur. F. Eks. fremtræder Skellet mellem Indlands- og Kystkulturen særdeles klart i de ved Skindberedning og Garvning anvendte Metoder og Redskaber; navnlig er Modsætningen slaaende mellem Eskimoernes Metoder og Redskaber paa den ene Side og Athapaske- og Algonkian-Stammernes paa den anden Side; og disse sidste viser til Gengæld en paafaldende Overensstemmelse med Tungusernes Skindberedning og Garvning<sup>2)</sup>.

— I mange Tilfælde finder vi en Blanding af Kulturtræk fra de to Lag. Det turde i Virkeligheden være umuligt at paavise en Stamme med helt ren og ublandet »Kystkultur«, og lige saa umuligt at finde »Indlandskulturen« helt fri for »Kystkultur«-Elementer. Et Kulturelement behøver nemlig ingenlunde at forblive bundet til det Kompleks, hvor det fra først af hører hjemme — tvært imod, ofte kommer et Kulturelement til stor Ære og Værdighed i et fremmed Kulturkompleks. Dette vanskeliggør i mange Tilfælde en Sondring mellem Lagene. Eskimokulturen, hvis Elementer for største Delen tilhører Kystkulturen, indeholder saaledes Træk, der sandsynligvis oprindeligt stammer fra Indlandskulturen. Maaske er, som jeg ovenfor har omtalt, endog selve Kajaken opstaaet paa Grundlag af et Indlandskultur-Element. Adskilligt taler for, at ogsaa Buen oprindeligt er kommet til Eskimoerne gennem Paavirkning fra Indlandskulturen; og dog har Buen faaet stor Betydning indenfor den eskimoiske Kultur — men karakteristisk nok kun ved Jagten paa Landdyr, medens Kastetræet, der utvivlsomt tilhører den gamle Kystkultur, har bevaret sin Betydning ved Jagten paa Havdyrene.

— Jeg nærer ingen Tvivl om, at min Hævdelse af kulturhistorisk Sammenhæng mellem Asien og Amerika, navnlig for Indlandskulturens Vedkommende, jo vil møde Modstand hos mange Etnografer, der naar Talen er om Kulturligheder hellere søger Aarsagen i Konvergens end i Kulturstrømninger. Det forekommer mig imidlertid, at der mellem nordasiatiske og nordamerikanske Indlandsstammer findes saa mange Kulturligheder, at de næppe vil kunne forklares som Resultater af konvergent Udvikling. Kulturelementernes Udbredelsesforhold tyder afgjort paa, at Kulturstrømninger fra Nordasiens Indland er trængt ind i det amerikanske Kontinent.

At Asien hovedsagelig var den givende, Amerika den modtagende Part, ses bl. a. deraf, at de højest udviklede Elementer af Indlandskulturen, saasom Skien og Rensdyrnomadismen, ikke naaede Amerika. Maaske er en tidligere Kulturudveksling mellem Asiens og Amerikas Indlandsstammer en Gang blevet afbrudt; Franz Boas formoder, at Eskimoerne ved deres Indvandring i Alaska afbrød en tidligere Kulturforbindelse mellem Nordasien og Amerika.<sup>3)</sup>

— Selvfølgelig er det, jeg her har kaldt »Kystkultur« og »Indlandskultur«, yderst sammensatte Foreteelser, der hver for sig beror paa flere Kulturcentrers Virksomhed og flere Kulturstrømmes Aflejring. Forhaabentlig vil det med Tiden lykkes at gennemføre en detailleret Undersøgelse af Lagdelingen i de arktiske Kulturer.

— Selvfølgelig er det, jeg her har kaldt »Kystkultur« og »Indlandskultur«, yderst sammensatte Foreteelser, der hver for sig beror paa flere Kulturcentrers Virksomhed og flere Kulturstrømmes Aflejring. Forhaabentlig vil det med Tiden lykkes at gennemføre en detailleret Undersøgelse af Lagdelingen i de arktiske Kulturer.

<sup>1)</sup> Teit: The Thompson Indians of British Columbia. Jesup Expedition I. S. 347.

<sup>2)</sup> Arktiske Skinddragter S. 18—39, 214—15.

<sup>3)</sup> Franz Boas: The Eskimo of Baffin Land and Hudson Bay (Bull. Am. Mus. Nat. Hist. vol. XV.) New York 1901—7. S. 370.

## Strejflys over Tihuanacu.

af

René Hofman-Bang.

Under en flere Dages Jagttur, jeg foretog i Begyndelsen af Februar 1916 paa Titicacasøen, besaa jeg ogsaa de verdensberømte Ruiner i Tihuanacu, beliggende ca. 100 m. fra Jærnbane stationen af samme

Navn paa Ruten: La Paz-Guaqui. Inden min Afrejse fra La Paz opsøgte jeg Chefen for Udgravningen af Ruinerne: Senor Arthur Posnansky, hvis Oplysninger delvis danner Basis for nedenstaaende

Teorier og Forklaringer om denne højst interessante By's saa taagede Historie.

Om Oprindelsen til Navnet: »Tihuanacu« fortæller følgende: I Incatiden under Byens Opførelse naaede en Løber fra Cuzco til Tihuanacu i forbausende kort Tid. Beundrende Løberens Hurtighed sagde den daværende Inca: »Tiay Guanaco« »Sæl Dig Guanaco« (vild Lama), saaledes sammenlignedes Indianerens Løbefærdighed med dette hurtige Dyr. En anden mere moderne Opfattelse gaar ud paa, at Navnet Tihuanacu er af forholdsvis ny Dato, og at det oprindelige er »Huinaymarka« — et Ord, som i Aymarasproget betyder: »Den evige Stad«, — hvilket endnu er Benævnelsen paa en Del af Titicacasøen, som tidligere strakte sig helt op til selve Byen, der ligger 3897 m. over Havets Overflade.

Den første, som skrev om Tihuanacu, er Cieza de Leon<sup>1)</sup>, der personligt besøgte Ruinerne omkring Aar 1540. Han beretter om store Bymure, Husvægge m. m., som nutildags ikke eksisterer paa Jordens Overflade. Tidens Tand har ikke hvilet i de forløbne 350 Aar, men navnlig har en enestaaende Mangel paa Pietet for Oltidsminder gjort sit til at ødelægge disse urgamle Bygningskonstruktioner. Hvormange Huse i Omegnen af La Paz er ikke byggede af udhuggede Sten fra Ruinerne, Den forbiløbende Jærnbane tog, hvad den behøvede til Konstruktion af Stationer, Broer, Fundamenter osv. Udenlandske Ekspeditioner førte Vaggoner fulde af Relikvier til deres Museer, hvorfor der paastaas, at det meste af Tihuanacu nu findes i Evropa og de Forenede Stater. I de sidste Aar leder Regeringen Udgravningerne og har en smuk Samling i Museet i La Paz. For at beskytte de mest interessante Partier er der opført hæslelige Bølgeblikstage, hvilket daarligt harmonerer med de antikke Omgivelser. Af det resterende Tihuanacu støder man kommende fra Nord, først paa en Havnekaj (A), konstrueret af Sten, hvortil Titicacasøens Balsæ<sup>2)</sup> kunde løbe ind. Nutildags ligger Kajen næsten 21 km. fra Titicacasøen, hvis Nivel. er 3811 m. over det store og stille Ocean. En af de største Udgravninger er omkring det saakaldte »Palæ« en af Jordskælv ødelagt Bygning (C). — 30 m. lang, 26 m. bred — hvis Vægge bestaar af en Række Søjler med en indbyrdes Afstand af c. 2 m., Mellemrummene er udfyldt med firkantede Sten. Pa-

<sup>1)</sup> Crónica del Peru: Sevilla 1553

<sup>2)</sup> Balsæ: et af Siv flettet ogsaa nutildags benyttet Fartøj.

læet henregnes til Tihuanacu's primære Periode, og da Datidens Beboere ikke kendte Konstruktion af Hvælvinger, og der ej heller eksisterede Spor af Skove i mange Miles Omkres, gaar man ud fra, at Taget bestod af store Sivmaatter. Det mærkelige ved denne Bygning er, at der i Murene findes en stor Mængde udhuggede Sten i Form af meneskelige Hoveder, og skønt meget raat udført skelner man forskellige Fysiognomier. Man antager, at det er Buster af fremragende Mænd, som har gjort sig fortjent til evig Ihukommelse.

Ved Siden af Palæet ses Rækker af firkantede Søjler, hvilket er Vægresterne af et mægtigt Komplex kaldet: »Kalasasaya eller Justitspalæet(E)135 m. langt, 118 m. bredt. Indgangen mod Øst bestaar af en velbevaret Trappe, hvis Trin dannes af nogle ganske enorme Stenblokke. I den modsatte Ende af Justitspalæet findes den berømte »Solport« (F); en Port af mægtige Dimensioner delvis prydet med Stenhuggerarbejde, delvis med Udkast. Over Døraabningen ses en meneskelignende Figur, hvis Hoved bærer en Slags Krone, og hvis Krop med 6 Hoveder er iført en Kjortel — Symbol for Puma. I Hænderne har han Sceptre, hvis Ender har Form af Kondorhoveder. Paa begge Sider af Hovedfiguren findes 3 Rækker andre (horisontale) med menneskeligt Udseende, dog med den Forskel, at den midterste Række er forsynet med Kondorhoveder. »Solporten« er prydet med et Utal af mystiske Tegn, om hvis Betydning der er skrevet et lignende Antal Forklaringer. Meget tyder paa, at Tegnene er en Slags Kalender. Inde i Palæet lægger man Mærke til en Monolit — populært kaldet »Munken« — en c. 3 m. høj, raat udhugget Stenfigur i Menneskeskikkelse, som i sin højre Haand holder et Scepter og i den venstre en firkantet Pakke, formodentlig en Samling Hieroglyfer (G).

Vest for Solporten ses Resterne af Mure og nogle Rum (K). Ved Udgravninger har man i en Dybde af 2 m. truffet et flisebelagt Gulv og over dette 4 store Blokke i Form af Sarkofager. Bygningsens Udseende, Formen af Blokkene og andre Detailler lader formode, at Bygningen har været bestemt til Kongebegravelser, hvorfor Stedet ogsaa kaldes »Sarkofagpalæet« (K). Nordøst for Justitspalæet findes nogle store Lavablokke af hvilke navnlig en tiltrækker sig Opmærksomheden. Den benævnes »Martyrstenen« (Q), og Indianerne fortæller, at over denne blev Forbryderne pinte.

Syd for Justitspalæet er beliggende en Høj,

kaldet »Akapana« eller det kunstige Bjærg (D). Navnet stammer fra, at Højens Højde er bleven forøget med stampet Jord og Stene, samt omgivet af en Stenmur i Polygonalform, hvorved det hele danner en stærk Bastion, formodentlig uindtagelig i hine Tider. Desuden findes der indenfor Bastionen en lille Sø, samt en nu ødelagt Kloak. Rundt om i Terrænet ligger Monumenter med Inskriptioner, som det vil være for trættende at omtale her.

Ca. 1 km. sydvest for Tihuanacu findes en anden Samling Ruiner kaldet »Puma-Punku«. Det første Indtryk, man faar af disse Ruiner, er, at man her staar overfor et halvfærdigt Stykke Arbejde. Hele Udseendet samt Udhugningen af nogle store Platforme i Form af Lænestole lader formode, at »Puma-Punku« har været bestemt til Tingsted. Lignende Platforme skal findes lige fra Centralamerika til Argentina, og Traditionen omtaler dem altid som Ting- og Forhandlingssteder. Da Platformene er udhuggede af Klippeblokke, hvis Vægt ligger mellem 75 og 100 Tons, og der ikke findes Klipper i Puma-Punku's umiddelbare Nærhed, spørger man uvilkaarlig sig selv: hvorfra stammer og paa hvilken Maade er disse vægtige Bygningsmaterialer hidført? Der har ikke været Mangel paa Teorier, f. Eks. en gik ud paa, at Blokkene var kunstigt fremstillet ved en nutildags ukendt Metode. De nyeste Undersøgelser mener at kunne fastslaa, at Indhyggerne har hentet deres Bygningsmateriale fra et over 5 km. borteliggende Klippeparti, hvor man træffer: Diorit - Porfyr, Andesit-Anfibol - Biotit, Profilit samt en stor Mængde af de Materialer, som findes bearbejdet i Ruinerne. Det maa antages, at for at bevæge disse enorme Blokke, er der gjort Brug af Skraaplener.

Gaaende ud fra at Fortidens Bygninger har været orienteret med Solen, mener man at kunne anslaa en Tilnærmelsesværdi for Tihuanacu's Alder, dannende en aritmetisk Proportion af Differencen mellem Ekliptikaskraaheden fra hin Tid og den nuværende Ekliptikaskraahed, benyttende som Basis Observationer foretagne i Kina Aar 2700 f. Chr. under Wu-Wang's Regering, der giver en Ekliptikaskraahed af  $23^{\circ}54'$ , hvilket er  $27'22''$  mere end den nuværende. Observationer udført over Hovedmuren i Justitspalæet giver en Orienteringsforskel af  $65'30''$ . Vidende at der til  $27'22''$  svarer 4616 Aar, faar man, at til  $65'30''$  svarer 10,600 Aar, hvilket man anser for Tihuanacu's omtrentlige Alder, hvad der dog turde være lidt rigeligt.

Folkeslagshistorien i Altiplanet i Andeskæden deler man i 5 Perioder hvilke er: 1) »Tihuanacu's primære Tid« (med samtidig Tilstedeværelse af den autogene Indianer). 2) »Den sekundære Tid« (med Indvandring af en højtstaaende Race). 3) »Den polygonale Sten's Tid«. 4) »Lerstenstiden«. 5) »Incatiden«. Den primære Tid afsluttedes med en sismisk Bevægelse med Syndflod, hvorom Lagene af Lavaaske, Sand m. m. endnu vidner. De overlevende Indianere (Aymara) boede derefter paa de omliggende Bjærgene, indtil en anden Stamme (Quechua) indvandrede og undertvang dem.

Indvandrerne indførte anden Byggemaade, hvorved opstod den sekundære Tid. Efter den polygonale Sten's Tid fulgte Lerstenstiden, og da denne var i fuldstændig Dekadence, optraadte den første Inca paa Soløen i Titicacasøen, uden at man kan fastslaa hans Oprindelse. Maaske er denne Soltilbeder Søn af Soltilbedernes Land: Kina, og Tihuanacu's Beboere indvandrede Mongoler, skønt bolivianske Forskere hævder, at Sydamerikas Indianere er Jordens ældste Folkeslag henvisende til Tihuanacu's ældgamle Ruiner. Større Sandsynlighed taler for en Indvandring fra Asien, det være over Land via det senere dannede Beringsstræde, eller det være paa Skibe dreven eller ført ved det af Kineserne tidligt kendte Kompas over det store og stille Ocean.

Meget underbygger denne sidste Teoris Sandsynlighed. For Eks.: hævder den kinesiske Vismand »Ta Yen«, at ifølge den kinesiske Encyclopedi: »Yuen-Kin-Lui-Han« er det Aarhundreder siden, Kineserne har opdaget Mejice og ifølge en anden Bog: Wen-Hien-Tong-Kao angives følgende Rejserute: Bugten Logo-Tong, Korea, Japan, Alaska, Aufifornien og Mejico, alle disse Lande i Amerika kendtes i Kina under Navnet af Riget »Fu-San«.

Med Hensyn til Ligheden mellem Sprog benyttet i Asien og Bolivia skal jeg her citere den kendte bolivianske Skribent T. O'Conner d'Arloch, som angiver følgende: En Dag landede i den dengang bolivianske Havn Cobija et Skib ombord i hvilket der befandt sig nogle Kinesere. Med disse søgte den daværende Garnison at indlede en Samtale, men hverken den ene eller den anden af Parterne kunde gøre sig forstaaelig, før Garnisonens Kornetspiller kom til Stede, og til alles Forbavselse udspandt der sig nu en længere Samtale. Omtalte Kornetspiller var en Indianer fra Distriktet Aten i

Departementet »La Paz«, i hvilket Tihuanacu er beliggende.

Beboerne af Tihuanacu og Omegn er nu kun uvidende Indianere af Aymarastammen, som kummerligt frister Livet i Altiplanet. En af disse solgte mig et ganske fikst Kondorhoved af farvet Ler, og under Togets Ophold paa Tihuanacu's Station trænger altid en Bande snavsede Indianerdrenge ind i Vaggonerne for at falbyde Genstande fra Ruin-

udgravningerne. Mange af disse Genstande er lavet paa Stedet, men endnu har man ikke drevet det til at forhandle Tihuanacuoldsager lavet i Evropa.

Kilder: O. Posnansky: »Tihuanacu é islas del Sol y la Luna.« La Paz 1912.

T. O'Connor d'Arlach: »Tihuanacu«. Boletin Nr. 64, 65 og 66 de estudios geograficos. La Paz 1914.

## Afghanistan.

Af

Professor Ole Olufsen.

Indeklemmt imellem de engelske Besiddelser i Indien og Belutschistan mod Øst<sup>1</sup> og Syd, Persien mod Vest<sup>1</sup> og det russiske Mellem- og Centralasien og Pamir mod Nord, ligger et gammelt muhammedansk Indlandsrige, som under Evropakrigen ofte har været paa Tale, navnlig da den saakaldte hellige Krig under Tyrkiets Fane skulde søges iværksat. Det er Afghanistan. Den hellige Krig blev der nu intet af, hvad enhver, der i Praksis kender til de muhammedanske Riger og Folk, kunde sige sig selv. Tyrkernes Kamp i Fællesskab med kristne Riger og imod andre kristne Riger, indiske Muhammedaneres Deltagelse paa engelsk, nordafrikanske paa fransk Side mod Centralmagterne gav jo tydeligt Bevis for, at det ikke var den islamiske Religion, der var truet, og dette maatte være det eneste, der kunde bringe samtlige Muselmænd i Harnisk, og selv om samtlige Muselmænd var kommet i Harnisk, da var der derved ikke bleven udrettet store Ting; thi der behøves ikke lange Diskussioner om dette Emne, før man kommer til Resultatet: De har for Tiden hverken Evne eller Midler til at sætte noget militært af Betydning i Værk. Hvad de imidlertid i Fremtiden kan faa, er ikke let at forudsige. Dog efterhaanden som Evropa ødelægges af Krige, maa de andre Verdensdeles Position gaa opad.

Det er en Kendsgerning, at Muhammedanerne holder urokkelig fast ved deres Tro; at omvende dem til Kristendommen er saa godt som ugørligt.

Medens de muhammedanske Enkeltrigers Troner synker i Grus, og det nationale Kit indenfor de tidligere uafhængige Riger forvitrer, træder Islam stærkere og stærkere frem som Bindeled imellem alle de forskellige Folkeracer, der hylder Muhammedanismen. Muhammedanismen, der som ingen anden Religion trænger ind i hele det daglige Livs forskellige Organismer, har haft en overordentlig denationaliserende Virkning, ja saa stor, at Muselmanen egentlig ikke har noget Fædreland, han har et Fødested og en Fødeby, men de verdslige Fyrster og Riger er ham ligegyldig, han er hjemme, hvor der lever andre Muselmænd; thi der er hele det daglige Liv og Opfattelse af Livet og Livet efter dette, efter hans Mening, i Orden. Fra at være en kæmpende Religion er Islam bleven til at være en stærk missionerende Religion, der gør stor Fremgang baade i Afrika og Asien. Og Krigen i Evropa vil, betragtet med muhammedanske Øjne, sikkert ikke bevirke, at Muselmændene skulde faa mere Smag for Kristendommen, end de før har haft.

Af de tidligere muhammedanske Riger har kun faa bevaret deres Suverænitet, de turkestanke Khanater i Taschkend og Khokand er omdannet til et russisk Generalguvernement, Bokhara og Khiva er Vasalstater af Rusland, Turkomannerriget, om man, bogstavelig talt, overhovedet har kunnet tale om et saadant, danner Guvernementet Transkaspien, Kaukasien og Krim er direkte Led af Rus-